

Vidskepelse

Ur boken Med hugg och slag

Utgiven 1967 Av Sven Rydstrand

Ärenden om trolldom och vidskepelse är inte ovanliga vid 1600-talets häradsting i Bohuslän. På 1670-talet avrättades flera s.k. trollkonor både från Sörbygden och i södra Bohuslän. Två personer från Stångenäs avrättades år 1671. Det var bonden Ifwer Reorsson i Staxäng och hans hustru Elin Andersdotter. Dessa erkände att de hade haft förbindelser med klockaren i Foss, Peder Nillsson, vilken även sysslade med magisk konst och sjukdomsbot m.m. Däremot förekommer inga direkta trollkonor i Tunge härad. Ett enda domboksprotokoll har påträffats, som berättar om folklig vidskeplighet på 1600-talet. Det rör sig kring en kvinna på Gläborg, och protokollet, som skrevs vid tinget på Kviström den 30 oktober år 1690, återges här in extenso:

Nills Rassmusson i västra Gläborg hade instämt dess granne Jöns Nillsson i västra Gläborg för det Jöns beskyllt dess hustru Astrid Swensdotter för trolldom. Jöns i västra Gläborg mötte och tillstår sig hava sagt om henne: "Den hon lever ont. Får det ock som dem jämväl är vederfarit."

Rätten föreföll Jöns i västra Gläborg var farlig beskyllning han gjort, besinnades sådant innan aktionen begynner eller han sådant ej aktade. Inkallades till den änden sådant att övertyga Simon i Gläborg, som bekände att han i 29 år hade bott på Gläborg med Nills och hans hustru, säger att för en tjugo år sedan eller mer, då var befunnen förmeddelst någon ohägnad av dess svåger någon ordväxling, då Astrid skulle sagt: "Innan tre solemärke skall du få en olycka!" Och hände fuller en olycka uti en vecka, ty han miste därefter nio nöt, men aldrig tillagt eller tillägger han sin granne eller grannkvinna något ont, utan alltid både förr och sedan väl förlikts och vill intet annat än ära och allt gott beskylla dem för.

För det andra infordrades Anders Mjölnare vid Brålanda kvarn, som hon ock skolat lovat ont. Anders mjölnare blev kallad men i förstone vägrade han att sig infinna, men uppå Jöns i Gläborg enträgna begäran omsider inträdde. Säger sig fuller för en 16 år sedan, då han var i herr gouvernören Stakes tjänst, tagit en skjutsehäst hos dem och red med den till nästa gård. Östra Gläborg. Då sade Astrid: "Du skall få skam i dina ben att gå med. Du måtte gå den vägen." Några dagar därefter fick han värk i sitt högra ben, så att han låg i fem veckor på sin säng, har men av detsamma i denna dag. Säger intet vittna härom, har ock sedan den dagen intet talat därom. Tillägger ock hustru Astrid ingen ogärning utan upptager det som ett Herrans kors, eftersom han ock förlidne två år sedan ock haft värk i det andra benet.

Vidare hade Jöns i Gläborg inkallat gästgivaren vid Feriebro, Anders Bengtsson, som skolat köpt förliden vår smör av hustru Astrid. Anders bekänner att han till sin hustrus begravning köpt av Astrid tre marker smör nästförlidne påskafton, och han gav därföre 7 1/2 öre silvermynt. Smöret blev vid begravningen till största delen konsumerat undantagandes litet, som lämnades, till en fjärdedels mark ungefär. Vid pass sjätte veckan därefter bad Anders sin dotter taga in smöret på bordet, som hon ock gick på löftet efter. När hon nedkom, såg smöret illa ut och luktade. Smöret bars ock här fram på tingsbordet. Det luktade som gammalt osaltat flott och hjulesmörja, hade åtskilliga granna färger såsom rött, grönt och gult.

Den tid bemälte Bengtsson fick ned smöret, satt Jöns Nillsson i Gläborg där inne och såg det. Då frågade han Bengtsson var han har fått det. Då sade han: "Av Astrid i Gläborg." Då sade Jöns: "Ja, det är gott att gömma det"!

Stenehed Svarteborg

Bautastenar vid Stenehed i Svarteborg

En dag eller två därefter blev rusthållaremöte vid Ferle bro. Då hade Jöns det sagt för löjtnanten Ingewaldsson och några andra, som följde honom in. Då bad Jöns dess dotter att bära in smöret, vilket skedde uti Anders Bengtssons frånvaro, som säger att det ock skedde emot hans vilja, att sådant rykte skulle utkomma. Han tillägger denna hustru Astrid intet ont rykte, har ock tillförende fått gott smör av henne. Hörde ej heller av dem som tillredde maten vid begravningen något säga om smöret eller klaga däröver. Läger sig intet i denna sak.

Jöns Nilsson i Västra Gläborg begärer att denna sak och beskyllning må uppskjutas tills nästa ting, då han förmenar vidare kunna anbringa, ännu oaktande rättens förmaning, vad farlig beskyllning och onyttig träta han sig påtagit.

(Ärendet förekommer inte mera i domboken).